

ביאורים

אדם נשגב אינו זקוק לחוקים. הוא נמנע מפגיעה בזולת כיוון שזה מזעזעו בעיניו, ולא משום שזה לא חוקי. הוא אדם משכמו ומעלה מכוח המוסר, אפילו מבלי לדעת מה בדיוק דרישות החוק. אמנם, אדם כזה עלול להתקשות להיות מחוקק, וכגודל הגובה שלו כך גדל הקושי שלו. החוק יונק מהמוסר, אולם הוא בנוי אחרת. הוא קובע מסגרות נוקשות, יוצר הרחקות, והוא נדרש להיות אפקטיבי גם על אנשים שישמרו אותו בצורה מלאכותית, ואפילו מתוך התמרמרות.

לתפקיד המחוקק מתאים איש עשייה, לא איש חזון. אצלו המעשים עיקר ולא הלב. איש העשייה תמיד התפעם מההשלכות הגדולות של המעשים הקטנים. כך הוא למד כיצד לנווט את אותן השלכות גדולות בעזרת שינויים קלים במעשים היומיומיים. זהו אדם שמודע למגבלה של נאומים חוצבי להבות לטווח הארוך. הוא רגיש לעזיבה אטית המזלזלת במעשים, שמבשרת על קריסה אטית אך ודאית - אפילו כשהלבבות נראים תוססים ומחויבים לחלום. הוא יודע שכשאין מוכנות יומיומית לעבוד - החיבור ה'רעיוני' לא יחזיק. זהו צד היתרון ש'חכם עדיף מנביא'. במבחן המעשה רק תקנות החכמים הצליחו לעצור ולשקם את הידרדרות העם, שהחריבה את המקדשים. לכן כוח החכמה פעל, ואילו כוח הנבואה התרחק ממנו יותר ויותר.

אמנם, אין כאן ויתור על גובה הנביאים, ולא ייתכן ויתור שכזה. החוקים היבשים מוגבלים ביכולת ההמראה שלהם, ולקראת סוף המהלך מוכרחים לחזור וליצוק לתוך המעשים את רוח האידיאלים העצומה. הקב"ה יישלח נשמות גדולות, הנחנקות מחוקים חסרי 'נשמה', ובהתחלה זה יגרום לשנאה לחוקים. אמנם הכרחי להבין שהחוקים אינם צריכים חיזוק. הבעיה היא לא בהם. קומה זו נבנתה כבר באופן יציב. ההמון כבר מסוגל להתמסר לחובות - ובלבד שיבין איזה רעיון גדול עומד מאחוריהן. בדורות אלה פעולות פרטיות לחיזוק שמירת החוקים לא תעזורנה. הרפואה תבוא רק מכוח החייאת האידיאלים הגדולים - שלשיאה נגיע רק בעזרת שיבת הנבואה. הנבואה, כשתשוב, תהיה נבואה שמכירה בגדולת החכמה עליה. נבואה שכזו, שמתחברת אל פרטי התורה וההלכה, דומה לנבואת משה רבנו, ששונה מיתר הנבואות בכך שכללו בה פרטי תורה והלכה.

הרחבות

• עברה גוררת עברה

השְׁעוֹת הַדְּקוֹת, שְׁמֵהן מִצְטָרְפוֹת עֲבוֹת-הַעֲגָלָה שֶׁל הַחֲטָאִת. לפי דברי הרב קוק המעשים הקטנים, שנראים חסרי חשיבות, מצטרפים אט אט לחשבון גדול - בין בתחום העברות, מצוות ה'לא תעשה', ובין בתחום המצוות, מצוות ה'עשה'. מעבר לחשבון הפשוט, של הוספת מצוות או עברות ל'סל', התודעה הנפשית שאותה רוכש האדם בזמן ביצוע המעשה מובילה את מעשיו בהמשך, לטוב או למוטב. בדברי חז"ל אנו פוגשים זאת בפתגם הידוע: "מצוה גוררת מצוה, עברה גוררת עברה" [אבות ד, ב].

פירוש לדברים אלו מופיע במדרש תנחומא: "שנו רבותינו מצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה, לא יצר (=יצטער) אדם על עברה שעשה בשוגג אלא שנפתח לו פתח שיחטא ואפילו בשוגג ואפילו במזיד, ולא ישמח אדם על מצוה שבאה לידו אלא על מצוות הרבה שעתידות לבוא לידו" [ויקרא ו]. המדרש ממקד את תשומת הלב של האדם באווירה הרוחנית שהמעשה יוצר: מעשה רע, אפילו בשוגג, מרגיל את האדם לחטוא, ומעשה טוב מרגיל את נפשו של האדם לעשות מעשים טובים.

כיצד אפשר להסביר כלל זה? הרב קוק כותב: "הנני רואה איך העונות הם עומדים כמחיצה נגד האור הבהיר האלהי, הזורח ברב זהרו על כל נשמה, והם מחשיכים ומאפילים את הנשמה" [אורות התשובה ז, ה]. העברות יוצרות מעין מסך בין האדם ובין אלוהים, ובכך מרחיקות אותו ממנו. ככל שהאדם רחוק יותר, יותר קל לו לעבור עברות.

עבודת הכללים
ועבודת הפרטים

השְׁעוֹת הַדְּקוֹת, שְׁמֵהן מִצְטָרְפוֹת עֲבוֹת-הַעֲגָלָה שֶׁל הַחֲטָאִת. גִּידֵי-הַחַיִּים הַדְּקִים, שְׁמֵהֶם יִשְׂרְגוּ מִזְרְקֵי-הַדָּם הַגְּדוֹלִים, אֵלֶּה הֵמָּה הַמְסֻתְרִים הַצְּפוּנִים מֵעֵין כָּל נְבִיא וְחוֹזֶה. הַמִּצְוֹת הַמַּעֲשִׂיֹת פְּלֹן וּפְרָטִי הַלְכוּתִיָּהוּ, בְּכָל דְּיוֹקָם הַנִּמְרָץ, אִיךְ בְּהִמְשָׁף-הַזְּמַן עַל-יְדֵי קְיוּמָם וְתַלְמוּדָם, הַרְגָּלָם וְחִבְתָּם, יִצְאֵם הַנֶּעַם הַפְּנִימִי הַחֲבוּי בָהֶם, וְזָרִם-הַחַיִּים הָאֱלֹהִי הַטָּהוֹר יִגְרֹשׁ בְּעֹז אֶת חֲשֻׁכַת עֲבוֹדַת-אֱלִילִים מִבְּלִי תוּכַל עוֹד קוּם, וְאִיךְ הַעֲזִיבָה הָאֲטִיט הַמְזֻלְזֶלֶת בְּמַעֲשֵׂים, בְּעֲנָפִים וְדִיּוֹקִים, מִפְּתַחַת דְּרָךְ שֶׁל הַרְס, מֵאֲבֻדַּת אֶת הַפְּלִים שֶׁבָּם יִקְלֹט הַרוּחַ הָעֲלִיוֹן, וּמִמִּילָא יִצֵּר לֵב הָאָדָם, הַדְּמִיוֹן הַמַּתְעֵה הַמְּלֵא צִיצֵי זֶהר מִבְּחוּץ וְאֲבָק רַעַל מִבְּפָנִים, הוּא הוֹלֵךְ וְעוֹלָה מֵאֲלִיו, - דְּבָר זֶה לֹא נִתֵּן לְנִבְאוּתָהּ בְּכֻלָּהּ, לְנִבְאוּתָהּ שֶׁל אֲסַפְקֵלְרִיא שְׁאִינָה מֵאִירָה. אֲמִנָּם נִתֵּן לְנִבְאוּתָהּ שֶׁל מֹשֶׁה, אוֹתָהּ הַנְּבִאוּתָהּ שֶׁל פֶּה אֶל פֶּה, שֶׁל אֲסַפְקֵלְרִיא הַמֵּאִירָה, שֶׁרַק הִיא יְכוּלָה לְרֹאוֹת עֵץ שֶׁל הַפְּלִים וְדִיּוֹנָתָם שֶׁל הַפְּרָטִים כְּאֶחָד. אֲבָל לֹא קָם כְּמֹהוּ "וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדַע ד' פְּנִים אֶל פְּנִים". וְהִצְרָכָה עֲבוֹדַת הַפְּלִים לְהַמְסֵר לְנְבִיאִים וְעֲבוֹדַת הַפְּרָטִים לְחֻכְמִים. וְחֻכְם עֲדִיף מִנְבִיא, מִה שֶׁלֹּא עֲשֵׂתָה הַנְּבִאוּתָהּ, בְּכָלִי מִלְחַמְתָּהּ הַחוֹצְבִים לְהַבּוֹת אֵשׁ לְבַעַר מִיִּשְׂרָאֵל עֲבוֹדַת אֱלִילִים וְלִשְׂרֵשׁ אַחֲרֵי עֲקָרֵי הַהֲשֻׁפְלוֹת הַיּוֹתֵר גְּרוּעוֹת שֶׁל עֵשֶׂק וְחֻמְס, שֶׁל רִצָּח וְזִמָּה, רְדִיפַת שֹׁחַד וְשִׁלְמוֹנִים, עֲשׂוֹ הַחֻכְמִים בְּהִרְחֵבַת הַתּוֹרָה, בְּהַעֲמַדַת תַּלְמִידִים הַרְבֵּה וּבְשִׁנוֹן הַחֻקִּים הַפְּרָטִיִּים וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם. "הַלִּיכּוֹת עוֹלָם לוֹ, אֶל תִּקְרִי הַלִּיכּוֹת אֶלָּא הַלִּכּוֹת".

בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן הִרְבַּ תִּתְגַּבֵּר עֵסֶק הַחֻכְמִיִּים עַל עֵסֶק הַנְּבִיאִים וְהַנְּבִאוּתָהּ נִסְתַּלְקָה, אֲרֻכּוֹ הַיָּמִים וְהַפְּלִים הַחֲלוּ לְהִתְרַפֵּף, נִבְלְעוּ בְּהַפְּרָטִים וְלֹא יָרְאוּ הַחוֹצְבֵי. עַל פֶּן בְּאַחֲרִית הַיָּמִים שְׁצִמְיַחַת מִהֵלֶךְ שִׁיבַת אוֹר הַנְּבִאוּתָהּ תִּתְחַלֵּל לְהוֹפִיעַ, "אֲשַׁפּוֹף אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר", אֲזִי שְׁנֵאתָ הַפְּרָטִים תִּתְגַּבֵּר, "חֻכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח, וְאֲנִשִּׁי-הַגְּבוּל, אֵלוֹ תַלְמִידֵי-חֻכְמִים שְׁמֹשִׁמִּים גְּבוּל לְדַבְּרֵיהֶם, יִלְכוּ מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יִחוּנְנוּ", - עַד אֲשֶׁר לֹא כִפְרִי-בְסֵר - כִּי-אִם כְּכַוְנִים מְלֵאִים טַל וְחַיִּים יִצְאוּ הַנִּיּוֹצוֹת שֶׁל הַתְּחַלַּת אוֹר הַנְּבִאוּתָהּ מִנְרַתֵּיהֶם, וְזוֹ תִּכְיֵר בְּכֻלָּהּ אֶת גְּדֹל פְּעֻלַת הַחֻכְמָה וּבְעֲנֻת צֶדֶק תִּקְרָא: "חֻכְם עֲדִיף מִנְבִיא", "חֻסֵּד וְאֲמַת נִפְגְּשׂוּ צֶדֶק וְשִׁלּוֹם נִשְׁקוּ, אֲמַת מֵאֲרִץ תִּצְמַח וְצֶדֶק מִשְׁמַיִם נִשְׁקָף, גַּם ד' יִתֵּן הַטּוֹב וְאֲרַצְנוֹ תִּתֵּן בְּבוֹלָה". וְנִשְׁמַתוּ שֶׁל מֹשֶׁה תִּשׁוּב לְהוֹפִיעַ בְּעוֹלָם.

(אורות, יְרֵעוּנִים, חֻכְם עֲדִיף מִנְבִיא - הַמְשָׁף)

הַשְׁעוֹת הַדְּקוֹת - מִשֶׁל לְקַלְקוּלִים קִטְנִים. עֲבוֹת הַעֲגָלָה - הַחֲבַל הַעֲבָה שֶׁבְּכוּחוֹ לְמִשׁוֹךְ אֶת הַעֲגָלָה. מִזְרְקֵי הַדָּם - הַעוֹרֻקִים. וְחִבְתָּם - הַאֲהַבָה לָהֶם. יִצְאָ - יִצְאָ לְאוֹר. אֲסַפְקֵלְרִיא שְׁאִינָה מֵאִירָה - נְבוֹאֵת הַנְּבִיאִים בְּרֵאִיִּה שְׁאִינָה חוֹדֶרֶת (לֹאֵיִית הַפְּרָטִים). לְשֵׁרֵשׁ - לְעַקּוֹר בְּצוּרָה שֶׁהַדְּבָרִים לֹאֵיִחוּרוֹ. הַחֻכְמִים - אֲנִשִּׁי כִנְסַת הַגְּדוּלָה שֶׁבִּיטְלוּ אֶת יִצְרַת הַעֲבוּדָה הַזֶּה. כְּפָרִי בְסֵר - מִשֶׁל לְשִׁאִיפָה לְכֻלָּלִים הַמְזוּלְזִלִּים בְּפְרָטִים. וְנִשְׁמַתוּ שֶׁל מֹשֶׁה - רֵאִיִּה שְׁלֵמָה, הַמֵּאֲחַדֵּת אֶת הַכֻּלָּלִים וְאֶת הַפְּרָטִים.